

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ผ่านการดำเนินการโครงการทางสังคม

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

KMUTT Students' Learning Process through Social Project Implementation

ชื่อนักวิจัย

ดร.จूरีพร กาญจนการุณ

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2551

ประเภทของงานวิจัย

การอุดมศึกษา

คำสำคัญ

กระบวนการเรียนรู้

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) เป็นสถาบันอุดมศึกษาไทยที่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาล ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา โดยมีคณะศิลปศาสตร์ ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะในกลุ่มสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์และภาษา อันเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่จัดบริการให้แก่ศึกษาระดับปริญญาตรี ในแต่ละคณะภาควิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต เป็นวิชาหลักที่สำคัญในหมวดศึกษาทั่วไป ในกลุ่มสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นเอกลักษณ์พิเศษ ที่จัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการดำเนินการจัดทำโครงการทางสังคม อนึ่ง ในภารกิจหลักของ มจธ. ที่สำคัญยิ่ง คือ การพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ตามวิสัยทัศน์ คือ มุ่งธำรงปณิธานในการสร้างบัณฑิตที่เก่งและดี การที่มหาวิทยาลัยจะสามารถบรรลุเป้าประสงค์ภารกิจดังกล่าวนี้ วิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นหนึ่งในวิชาหลักของวิชาศึกษาทั่วไป จึงเป็นวิชาที่ได้รับการคาดหวังว่าจะสามารถตอบสนองต่อภารกิจดังกล่าว และช่วยสนับสนุนให้ระบบการศึกษาปัจจุบันบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ที่ผ่านการดำเนินการจัดทำโครงการทางสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ที่ผ่านการจัดดำเนินการโครงการทางสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาในภาพรวมตามการรับรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มจธ. ที่กำลังศึกษาวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต ในปีการศึกษา 1/2551 และ 2/2551

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยแบ่งการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ตอบการสัมภาษณ์ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มจธ. ที่กำลังศึกษาวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต ในปีการศึกษา 1/2551 และ 2/2551 เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างเป็นทางการในแต่ละกลุ่มโครงการ เช่น เป็นผู้นำกลุ่ม หรือเป็นรองหัวหน้ากลุ่ม เลขาฯ กลุ่มฯ เป็นต้น ในการสัมภาษณ์จะมีวิธีการสุ่มสัมภาษณ์นักศึกษาตามกลุ่มโครงการต่างๆ จำนวน 20 คน ประกอบกับการศึกษาเอกสาร (Documentary study) ซึ่งผู้วิจัยศึกษาข้อมูลต่างๆ จากรายงานของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มโครงการ ข้อมูลทั้งหมดจะนำมาประมวลผลร่วมกัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการศึกษา โดยสุ่มเลือกกลุ่มโครงการ ในปีการศึกษา 1/2551 จำนวน 1 กลุ่ม และปีการศึกษา 2/2551 อีก 1 กลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของกลุ่มโครงการ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มโครงการ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญๆ ของกลุ่ม การสนทนากลุ่มแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (formal and informal focus group discussion)

โดยทั้งนี้ การศึกษาทั้งสองขั้นตอน ใช้กรอบในการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ตามแนวคำถามหลักของกรอบแนวคิดในการวิจัย พร้อมกับรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาเพื่อการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสรุปเชิงอุปนัย (induction) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ผ่านการดำเนินการโครงการทางสังคม เพื่อการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ความสามารถ ทักษะที่จะดำรงชีวิต และพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชนสามารถนำเสนอต่อไปนี้

1. การจัดดำเนินการโครงการทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจร.)

1.1 ลักษณะที่เป็นจุดเน้นเฉพาะ ของการจัดการศึกษาทั่วไปในวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต โดยใช้รูปแบบให้นักศึกษาจัดทำโครงการทางสังคม ได้แก่ การลงพื้นที่เพื่อศึกษาสำรวจข้อมูลชุมชน และมีการจัดโครงการทางสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องตามความต้องการจำเป็นของชุมชน มีการใช้แหล่งเรียนรู้

1.2 รูปแบบการจัดโครงการ มีลักษณะดังนี้คือ มีการใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ มีการตั้งประเด็นปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำโครงการและโดยทั่วไปแต่ละโครงการมีสมาชิก ประมาณ 20 - 30 คน

2. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดโครงการทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจร.)

2.1 นักศึกษาสามารถเรียนรู้การให้ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถก่อให้เกิดสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นนามธรรม และ ส่วนที่สองเป็นรูปธรรม

2.2 นักศึกษาสามารถเรียนรู้ประโยชน์ของคุณธรรมจริยธรรม ที่สามารถก่อให้เกิดสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ส่วนรวม

2.3 นักศึกษาสามารถเรียนรู้วิธีการสร้างให้เกิดสังคมคุณธรรมจริยธรรม แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

วิธีปฏิบัติตนด้วยการแบ่งปัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้ประหยัดอดออม

วิธีนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นโครงการทางสังคม ได้แก่ โครงการด้านการศึกษา ด้านวิชาการต่างๆ

อภิปรายผล

ขั้นตอนดำเนินการจัดโครงการสังคม พบว่าในวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต มีจุดเน้นเฉพาะ คือ นักศึกษามีการลงศึกษาพื้นที่ชุมชนต่างๆ มีการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างๆ มีการทำงานแบบร่วมกันเป็นทีม วางแผนงาน มีการเลือกประเด็นที่ศึกษา การเผชิญปัญหาตลอดการดำเนินโครงการ สำหรับการทำงานเป็นทีมนี้ต้องผ่านกระบวนการอยู่ร่วม การตัดสินใจร่วมกัน ความขัดแย้งที่เกิดจากการทำงานกับผู้อื่นๆ ในทีมงาน ไม่ว่าจะเกิดความขัดแย้งที่เกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ต่างๆ ฯลฯ จำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความประนีประนอม และความสามัคคี ตลอดจนสามารถหาจุดร่วมในการทำงานที่ดีที่สุดที่จะนำกลุ่มโครงการบรรลุให้ถึงเป้าหมาย ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการทำงานที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นๆ ในชุมชนนอก มจร. อีกด้วย

สำหรับผลการศึกษา ในส่วนของการเรียนรู้ ที่จะนำสู่ผลลัพธ์ (output) ในระบบนั้น เป็นการศึกษาที่สะท้อนถึงความคิดเห็นโดยรวมจากผู้เรียน จำแนกได้ 2 ส่วน คือ ประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ส่วนรวม และวิธีการสร้างให้เกิดสังคมคุณธรรมจริยธรรมนั้น นอกจากตนเองจะปฏิบัติตนด้วยการแบ่งปัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้ประหยัดอดออม ฯลฯ ดังกล่าวแล้ว วิธีการสำคัญที่จะช่วยทำให้คุณธรรมจริยธรรมสามารถบรรลุผลแผ่ขยายได้อย่างกว้างขวางนั้น คือวิธีนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นโครงการทางสังคม

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการจัดทำโครงการทางสังคมของผู้เรียน เป็นสื่อในการเรียนรู้ มีลักษณะที่สำคัญโดยรวม สรุปได้ 3 ประการ คือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Center) ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (Learning by Doing) และใช้วิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving)

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนที่มุ่งคุณภาพผู้เรียน ผลการศึกษาสามารถนำมาปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการจัดโครงการทางสังคม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจร.) ในวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์ เพื่อคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นวิชาหลักที่สำคัญในวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้มีความกระชับ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ผลการศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาและเน้นวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา มจร. ทำให้ได้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า การพัฒนาการเรียนการสอนที่มุ่งคุณภาพผู้เรียนนี้ จะประสบผลสำเร็จได้ สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ต้องให้การสนับสนุนส่วนที่เป็น สิ่งนำเข้า (input) ในระบบการศึกษาด้วย อันได้แก่ การให้ความสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดดำเนินโครงการทางสังคม
3. ควรนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้การดำเนินโครงการสังคมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Center) การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (Learning by Doing) และการใช้วิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) ดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้กับวิชาการศึกษาทั่วไป และศาสตร์อื่นๆ เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนที่มุ่งคุณภาพให้ได้ผู้เรียนที่ทั้งเก่งและดี